
فرهنگ توصیفی آواشناسی و واج شناسی

گلناز مدرسی قوامی
(عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)

سرشناسه	مدرسی قوامی، گلناز
عنوان و نام پدیدآور	فرهنگ توصیفی آواشناسی و واج شناسی / نویسنده گلناز مدرسی قوامی
مشخصات نشر	تهران: نشر علمی، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	ص. ۳۴۶.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۴۰۴-۲۹۸-۰۰
وضعیت فهرست نویسی	فیبیا
موضوع	آواشناسی -- اصطلاح‌ها و تعبیرها
موضوع	دستور زبان تطبیقی -- واج شناسی -- اصطلاح‌ها و تعبیرها
رده بندی کنگره	۲۲۲۱/م۴۴ ۱۳۹۴
رده بندی دیویی	۴۱۴
شماره کتابشناسی ملی	۳۹۰۲۶۴۶

خیابان انقلاب - مقابل دانشگاه تهران شماره ۱۲۲۴

تلفن: ۶۶۴۶۰۶۶۷ فکس: ۶۶۴۹۶۶۱۱

فرهنگ توصیفی آواشناسی و واج شناسی

گلناز مدرسی قوامی

(عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)

چاپ اول: ۱۳۹۴

تیراژ: ۷۰۰ نسخه

لیتوگرافی: کوثر

چاپ: رامین

صحافی: علی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۴-۲۹۸-۰۰

مرکز پخش: انقلاب- خیابان ۱۲ فروردین- شهدای ژاندارمری- پلاک ۱۰۳

تلفن تماس جهت دریافت کتاب در منزل یا محل کار: ۱۲ و ۵۱۱-۶۶۴۶۰۷۲-۶۶۴۶۳۰۷۲

یادداشت ناشر

بومی سازی هر دانشی، زمانی تحقق می یابد که واژگان فنی آن علم به صراحت توصیف شده باشند و از هیئت بر خوردار شوند که بتوان به گونه ای یکدست و هماهنگ به کارشان برد. در کنار دو مجموعه ی «کهن نامه های زبان شناسی» و «نگین های زبان شناسی»، سعی بر این بوده است تا با مجموعه ی تازه ای به نام «فرهنگ نامه های زبان شناسی» به این هدف دیرینه، یعنی همانا دستیابی به آرمان تمامی زبان شناسان ایران که چیزی جز «زبان شناسی در خدمت زبان های ایران» نبوده و نیست، تحقق ببخشیم.

محمدعلی علمی

پیشگفتار

مجموعه حاضر فرهنگ توصیفی آواشناسی و واج‌شناسی است. تدوین این فرهنگ را استاد گرانقدرم جناب آقای دکتر صفوی پیشنهاد کردند. از همان ابتدا مشخص بود که تعداد اصطلاحات در این جلد از مجموعه فرهنگ‌های توصیفی به علت قدمت نسبی آواشناسی و تعدد موضوعات در حوزه واج‌شناسی قابل توجه خواهد بود. از آنجا که این دو حوزه مطالعاتی با هم پیوندی ناگسستنی دارند، امکان تدوین دو فرهنگ مجزای آواشناسی و واج‌شناسی نیز وجود نداشت. در نتیجه در این مجموعه بالغ بر ۱۱۵۰ اصطلاح متداول در این دو حوزه گردآوری شد. در آواشناسی محض واژه‌های پایه در هر سه شاخه آواشناسی تولیدی، آواشناسی آکوستیک (صوت‌شناسی) و آواشناسی شنیداری مدخل و توصیف شده‌اند. در حوزه آواشناسی ادراکی نیز که بخش قابل توجهی از مباحث ادراک گفتار در روان‌شناسی زبان را به خود اختصاص می‌دهد تعدادی از اصطلاحات پایه انتخاب و توصیف شده‌اند. در حوزه واج‌شناسی، اصطلاحات متداول و پایه در رویکردها و نظریه‌های مختلف واج‌شناسی همانند مکتب واج‌شناسی پراگ، واج‌شناسی زایشی معیار، واج‌شناسی طبیعی، واج‌شناسی خودواحد، واج‌شناسی وزنی، واج‌شناسی خودواحد وزنی، واج‌شناسی واژگانی، نظریه بهینگی و غیره آورده شده‌اند. از آوردن بسیاری از اصطلاحات خاص و تخصصی به دلیل افزایش حجم فرهنگ خودداری شده است. مدخل‌های این فرهنگ اصطلاحاتی هستند که در منابع غربی در دو حوزه آواشناسی و واج‌شناسی به کار رفته‌اند. سعی شده است تا حد ممکن برای هر اصطلاح از زبان فارسی یا دیگر زبان‌ها و گویش‌های ایرانی مثال آورده شود تا فهم مطلب برای خواننده ایرانی آسانتر شود.

از جناب آقای محمدعلی علمی که تأخیر بسیار طولانی بنده را در اتمام کار با نهایت بزرگواری تحمل و امکان انتشار این مجموعه را فراهم کردند تشکر می‌کنم. از استاد دانشمندم جناب آقای دکتر صفوی به خاطر پیشنهاد این فرهنگ تا همیشه سپاسگزارم. صفحه‌آرایی این فرهنگ را برادر عزیزم برعهده گرفت که از او نیز به طور ویژه تشکر می‌کنم و این اثر را تقدیم می‌کنم به مادر عزیزم.

راهنمای استفاده از فرهنگ

مدخل‌های فرهنگ توصیفی آواشناسی و واج‌شناسی زبان فارسی به ترتیب الفبای فارسی تنظیم شده‌اند. برای سهولت استفاده از فرهنگ، یک واژه‌نامه انگلیسی به فارسی نیز در انتهای کار آمده است تا اگر خواننده‌ای معادل و توصیف یک اصطلاح در انگلیسی را مدنظر داشت، معادل پیشنهادی آن را در این واژه‌نامه بیابد و به مدخل فارسی آن در متن اصلی فرهنگ رجوع کند.

هر جا برای یک مدخل در زبان انگلیسی دو یا سه معادل در زبان فارسی پیشنهاد شده بود، معادل متداول‌تر به عنوان مدخل اصلی و دیگر معادل‌ها در کنار آن در پرانتز آمده است. هر جا یک مفهوم واحد در زبان انگلیسی دارای دو مدخل جداگانه و دو معادل در زبان فارسی بود هر دو مدخل در فرهنگ آمده‌اند، ولی تنها یکی از مدخل‌ها توصیف شده است.

در صورتی که برای فهم یک اصطلاح لازم باشد به اصطلاح مرتبطی مراجعه شود، آن اصطلاح مرتبط با پیکان مشخص شده است. در هر مدخل تعدادی اصطلاح با قلم توپر مشخص شده‌اند تا نشان داده شود که آن اصطلاحات نیز در فرهنگ مدخل شده‌اند. در این فرهنگ از نشانه‌های الفبای آوایی بین‌المللی برای آوانویسی و واج‌نویسی مثال‌ها استفاده شده است. نسخه‌ای از این نشانه‌ها در انتهای فرهنگ آمده است.

برای گردآوری اصطلاحات این اثر از منابع متعدد آواشناسی و واج‌شناسی بهره گرفته شده است، اما عمده توصیف‌ها تلفیقی از توصیف‌های موجود در فرهنگ توصیفی واج‌شناسی، آواشناسی و زبان‌شناسی است که فهرست آنها در کتاب‌نامه آمده است.